

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Βασικές ποσοτικές και ποιοτικές
μεθοδολογικές προσεγγίσεις στην εκπαιδευτική έρευνα

Διδάσκων: Νίκος Ανδρεαδάκης

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΧΟΛΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα ***Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο v.3.0***
(Attribution – Non Commercial – Non-derivatives v.3.0)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

**ΠΟΣΟΤΙΚΟ VS ΠΟΙΟΤΙΚΟ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ**

**ΠΟΣΟΤΙΚΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ**

**ΠΟΙΟΤΙΚΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ**

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

**ΙΣΤΟΡΙΚΟ – ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ**

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ (1/4)

- Στις μέρες μας, η έρευνα στις Κοινωνικές Επιστήμες αλλάζει σημαντικά δομή και γίνεται περισσότερο «διαπραγματευτική» ή και «επικοινωνιακή».
- Πράγματι, παρατηρούμε τελευταία ότι η λεγόμενη «ποιοτική έρευνα», δηλαδή η έρευνα που έχει ταυτιστεί με την ολιστική και βαθύτερη κατανόηση ενός φαινομένου, έχει βελτιώσει τη θέση της, αν λάβει υπόψη του κανείς τον αριθμό των βιβλίων που δημοσιεύονται διεθνώς, τις διατριβές που εκπονούνται, το πλήθος άρθρων και ειδικών επιστημονικών περιοδικών, τις εργασίες που παρουσιάζονται σε συνέδρια, καθώς και τις ολοένα αυξανόμενες σε αριθμό κοινότητες επιστημονικής υποστήριξης και ανταλλαγής ιδεών.
- Ακόμη, όλο και περισσότεροι μεταπτυχιακοί φοιτητές και υποψήφιοι διδάκτορες αξιοποιούν στις εργασίες τους ποιοτικές μεθόδους έρευνας: ρωτούν, παρατηρούν και συμμετέχουν, παίρνουν συνεντεύξεις, κρατούν αρχεία, συλλέγουν υλικό, καταγράφουν ιστορίες ζωής.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ (2/4)

- Ανθρωπολόγοι, κοινωνιολόγοι, και κοινωνικοί ψυχολόγοι χρησιμοποιούν «ποιοτική έρευνα» για πάνω από έναν αιώνα. Ο όρος «ποιοτική έρευνα» χρησιμοποιείται για να περιγράψει πολλές και ποικίλες ερευνητικές στρατηγικές.
- Όλο και περισσότεροι ερευνητές επιλέγουν να ενσωματωθούν στην κουλτούρα της ομάδας των ανθρώπων την οποία μελετούν και να ερμηνεύσουν κοινωνικά φαινόμενα και προσωπικές ανθρώπινες διαδρομές με βάση όχι κάποια προϋπάρχουσα θεωρία ή κάποια «αντικειμενικά» και «αδιαμφισβήτητα» στοιχεία (hard evidence) αλλά με βάση τη «φωνή» των προσώπων που μελετούνται (soft evidence).
- Οι ερευνητές που εργάζονται με βάση το ποιοτικό ερευνητικό παράδειγμα επιχειρούν να κατανοήσουν εμπειρίες προσωπικές ή γεγονότων ή τόπων, αλλά και τους τρόπους με τους οποίους αυτές διασταυρώνονται με τις δικές τους εμπειρίες .

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ (3/4)

- Στην ποιοτική έρευνα οι ερευνητές δεν προσεγγίζουν το θέμα τους με προκαθορισμένες ερωτήσεις που χρειάζεται να απαντηθούν ή με ερευνητικές υποθέσεις τις οποίες θα ελέγξουν. Οι ερευνητές στην ποιοτική έρευνα ενδιαφέρο-νται κυρίως με την κατανόηση της συμπεριφοράς από την πλευρά του ερευνώμενου.
- Όσοι εμπλέκονται σε ποιοτικές μεθόδους έρευνας πιστεύουν ότι υπάρχουν «πολλαπλοί (multiple) τρόποι για να συλλάβει ή να μεταφράσει κανείς εμπειρίες τις δικές του ή των άλλων, κυρίως μέσα από τη συμμετοχή (συν + μετέχω). Το νόημα που δίνουμε στις εμπειρίες μας αντιπροσωπεύει τελικά αυτό που θεωρούμε ως πραγματικότητα. Για όσους εργάζονται στο ποιοτικό παράδειγμα, η πραγματικότητα είναι «κοινωνικώς κατασκευασμένη» (socially constructed).

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ (4/4)

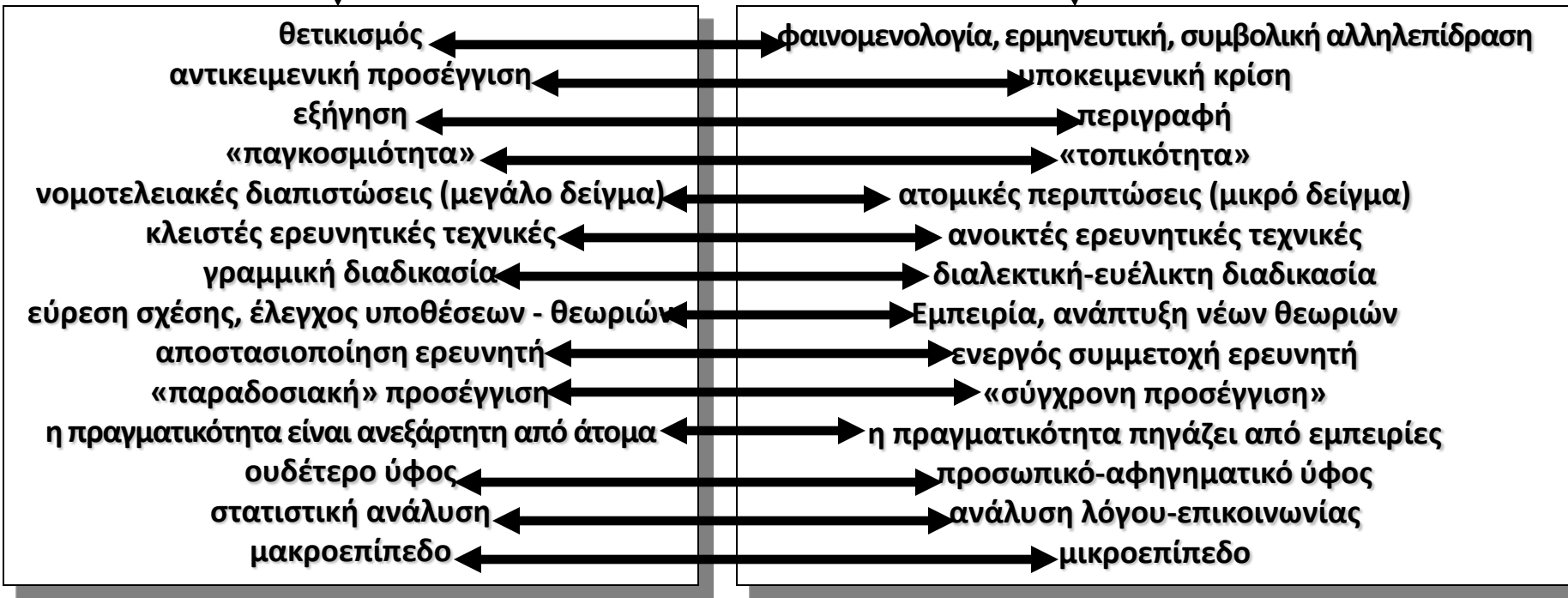
- Αντίθετα με αυτό που συμβαίνει στην ποσοτική έρευνα, δηλαδή οι ερευνητές να ελέγχουν θεωρητικά σχήματα, αυτοί που εμπλέκονται στην ποιοτική έρευνα αναπτύσσουν θεωρία από τα ίδια τα δεδομένα, σε μια διαδικασία την οποία ο Strauss έχει ονομάσει «θεμελιωμένη θεωρία» (grounded theory).
- Στην ποιοτική έρευνα, ο ερευνητής εισάγεται στον κόσμο των ανθρώπων που σχεδιάζει να μελετήσει, γνωρίζει, γνωστοποιεί και ανα-γνωρίζει τον δικό του εαυτό, κερδίζει συνήθως την εμπιστοσύνη των ανθρώπων τους οποίους μελετά και συστηματικά κρατάει σημειώσεις και πυκνές καταγραφές από αυτά που βλέπει ή ακούει. Το υλικό αυτό υποστηρίζεται από ποικίλα δεδομένα, όπως: ημερολόγια, φωτογραφίες, ηχογραφήσεις, αποκόμματα εφημερίδων, κ.λπ. Ο ερευνητής μελετά την ουσιαστική δομή εμπειριών ζωής (φαινομενολογία).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Επιστημολογικές, οντολογικές, φιλοσοφικές και μεθοδολογικές διαφοροποιήσεις και «διαφοροποιήσεις»

**ΠΟΣΟΤΙΚΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ**

**ΠΟΙΟΤΙΚΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ**

ΣΧΟΛΙΑ (1/3)

Η επιλογή παραδείγματος έχει ιδιαίτερη σημασία και αξία, εφόσον σ' αυτή βασίζεται κατά κύριο λόγο ο μεθοδολογικός σχεδιασμός μιας έρευνας.

Καθορίζει, ακόμη, σε σημαντικό μάλιστα βαθμό, τις επιλογές στρατηγικής του ερευνητή.

Η επιλογή παραδείγματος έχει προκαλέσει, από τα μέσα περίπου του προηγούμενου αιώνα, πληθώρα συζητήσεων και αντιπαραθέσεων στο διεθνή χώρο, ενώ έχει ενταθεί ο διάλογος στη χώρα μας κατά την τελευταία κυρίως δεκαετία, λαμβάνοντας σε κάποιες περιπτώσεις ακραίες ή και πολωτικές διαστάσεις, με ιδιαίτερη στροφή συνήθως υπέρ της ποιοτικής προσέγγισης.

ΣΧΟΛΙΑ (2/3)

- «Στη διαφοροποίηση ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας ως προς τις περιοχές των Επιστημών της Αγωγής αλλά και εν γένει των Κοινωνικών Επιστημών, τα μεθοδολογικά παραδείγματα όπως και τα ερευνητικά εργαλεία συναπαρτίζουν σχηματικά εκδοχές διαφορετικής προβληματικής, δραστηροποιώντας θεωρητικά σχήματα που ενυπάρχουν σε σημαντικές σχολές σκέψης που κυριαρχούν ανάλογα με τις αξίες και τις επιλογές του ερευνητή αλλά και τη φύση του ερευνητικού προβλήματος.
-
- Κάτω απ' αυτό το σκεπτικό, ερευνητές με θετικιστικό ή μεταθετικιστικό θεωρητικό υπόβαθρο πραγματεύονται και ολοκληρώνουν έρευνα με κυρίαρχη την ποσοτική διάσταση, ενώ κριτικές ή ερμηνευτικές ή φαινομενολογικές προσεγγίσεις είναι κυρίαρχες όσον αφορά στην εφαρμογή ποιοτικής μεθοδολογίας.

ΣΧΟΛΙΑ (3/3)

- «Αξίζει να σημειωθεί πως η παραπάνω διαφοροποίηση θεωρείται σήμερα από πολλούς περισσότερο ‘συμβατική’, έχει να κάνει δηλαδή με ένα σκληρό πυρήνα χαρακτηριστικών, με επιφαινόμενα διακριτικά στοιχεία, στο μέτρο, για παράδειγμα, που η ποσοτική έρευνα μελετά το «τι» ενώ η ποιοτική το «πως» και το «γιατί» φαινομένων και καταστάσεων, ενώ η συνάρθρωση ή και η συμπληρωματικότητά τους κρίνεται, για πολλές των περιπτώσεων, αναγκαία.
- Αυτό το γεγονός προσανατολίζει πολλές φορές στο να αναπτυχθούν πολυμεθοδολογικές προσεγγίσεις, όπου εκπροσωπούνται εγχειρήματα διττού προσανατολισμού».

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Βασικά ιστορικά στοιχεία

- Αναπτύχθηκε αρχικά από την Κοινωνική Ανθρωπολογία στις αρχές του 20ου αιώνα και ασχολήθηκε με πολιτισμικές μελέτες κοινωνικών ομάδων σε Αφρική, Αμερική, Ειρηνικό για τα πιστεύω, τον τρόπο ζωής, τις τελετουργίες, τις καθημερινές συνήθειες κ.λπ. (μικρών συνήθως σε μέγεθος και σχετικά ομοιογενών κοινωνικών ομάδων: με τα ίδια πιστεύω, παραδόσεις, αξίες, με μικρές διαφορές σε κοινωνικές θέσεις).
- Ο Εθνογράφος ήλπιζε να κατανοήσει μέσα στο χρόνο τη δομή και τον πολιτισμό των μικρο-κοινωνιών.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Βασικά ιστορικά στοιχεία

- Οι βασικές αρχές της εθνογραφικής έρευνας «μεταφέρθηκαν» στη συνέχεια από τους κοινωνικούς επιστήμονες για τη μελέτη κοινωνικών φαινομένων (οι «άνθρωποι του δρόμου» σε μια φτωχή συνοικία της Βοστώνης, οι εργαζόμενοι σε ένα εργοστάσιο του Μάντσεστερ, οι «κουλουράδες» του δρόμου, το φαινόμενο της ζωκλοπής στην Κρήτη, οι αναστενάρηδες κ.λπ).
- Σήμερα έχει γενικευθεί στη μελέτη ομάδων, Ιδρυμάτων, καταστάσεων, φαινομένων, ενώ έχει μεταφερθεί και στο χώρο της Εκπαίδευσης (π.χ. αλληλεπίδραση εκπαιδευτικού – μαθητή, ο σχεδιασμός του μαθήματος των Μαθηματικών από το Δάσκαλο, τα παιχνίδια που παίζουν αυθόρμητα τα παιδιά, ο Εκπαιδευτικός των μικρών πόλεων, τα πιστεύω και οι αξίες των φοιτητών της Ιατρικής κ.λπ).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Βασικά στοιχεία της μεθόδου

- ★ Η έρευνα βασίζεται στη μέθοδο της παρατήρησης των φυσικών κοινωνικών διαδικασιών και πραγματοποιείται σε ένα απόλυτα φυσικό περιβάλλον.
- ★ Η έμφαση στην εθνογραφική έρευνα είναι στην καταγραφή και ανάλυση των καθημερινών εμπειριών των ατόμων που παρατηρούνται. Ο ερευνητής παρατηρεί τις συνήθειες, την καθημερινότητα και συζητά καθημερινά με μια ποικιλία «πληροφοριοδοτών» με φυσικό τρόπο. Πρόκειται για μια διαχρονική έρευνα, στην οποία ο ερευνητής οφείλει να ακολουθήσει έναν πλήρη φυσικό κύκλο εξέλιξης του φαινομένου που μελετά.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Βασικά στοιχεία της μεθόδου

- Ο ερευνητής μοιράζεται (όσο αυτό είναι δυνατό) τις ίδιες εμπειρίες με τα υποκείμενα, ώστε να κατανοήσει καλύτερα τον τρόπο δράσης τους. Πρέπει, κατά συνέπεια, να γίνει αποδεκτός από τα άτομα, την ομάδα, τη μικροκοινωνία (π.χ. να ζήσει στο ίδιο περιβάλλον, να μπει σ' ένα εργοστάσιο να εργαστεί, να ασκεί το ίδιο επάγγελμα, να γνωρίζει την ιδιαίτερη γλώσσα της ομάδας).
- Απαιτούνται μήνες ή και χρόνια μερικές φορές για την ενσωμάτωση του ερευνητή και τη μετατροπή του από εξωτερικό σε εσωτερικό-συμμετοχικό παρατηρητή.
- Πρόβλημα η αποκάλυψη της ταυτότητάς του

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Βασικά στοιχεία της μεθόδου

- ★ Ο Εθνογράφος συμμετέχει ως παρατηρητής. Παρατηρεί και καταγράφει τα πράγματα όπως αυτά συμβαίνουν (τι κάνουν π.χ. τα άτομα και όχι τι λένε ότι κάνουν {βλ. ερωτηματολόγιο}). Δεν προσπαθεί να χειριστεί την κατάσταση {βλ. πειραματική έρευνα}, προσπαθεί να παρουσιάσει μια ολιστική περιγραφή.
- ★ Διατυπώνονται αρχικές υποθέσεις, οι οποίες όμως είναι πολύ γενικές. Συγκεκριμενοποιούνται, εξελίσσονται και προσαρμόζονται στην πορεία. Η εθνογραφική έρευνα εμπεριέχει το στοιχείο της αυτοδιόρθωσης της ερευνητικής στρατηγικής.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Μέσα συλλογής δεδομένων

- ★ Ο Εθνογράφος χρησιμοποιεί ποικιλία μέσων για να συλλέξει ερευνητικά δεδομένα: συμμετοχική παρατήρηση (συνεχής) {κρατά ημερολόγιο - σημειώσεις, συνέντευξη, ανάλυση περιεχομένου ντοκουμέντων (γραπτών και οπτικοακουστικών {video και κασετόφωνο}) κ.λπ.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Πλεονεκτήματα

- ★ Πρόκειται για μια φυσική – αυθεντική μέθοδο διερεύνησης κοινωνικών και εκπαιδευτικών φαινομένων.
- ★ Επιτρέπει την άμεση και συνεχή παρατήρηση των αλληλεπιδράσεων, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα για δυναμική προσέγγιση του φαινομένου που μελετάται.
- ★ Γι' αυτό και θα πρέπει να ακολουθείται ένας φυσικός – πλήρης κύκλος εξέλιξης του φαινομένου που μελετάται. Η έρευνα διεξάγεται σε πραγματικό χρόνο και όχι σε συντομευμένο.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Πλεονεκτήματα

- ★ Οποιαδήποτε κοινωνική ομάδα είναι πλήρης από αυθόρμητες δραστηριότητες και αντιδράσεις που αντανακλούν τη δομή και το σύστημα αξιών της, οι οποίες βέβαια είναι δύσκολο να εντοπισθούν και να μελετηθούν με ερωτηματολόγιο ή/και συνέντευξη.
- ★ Η τεχνική του ερωτηματολογίου ή της συνέντευξης είναι συνήθως ανεπαρκείς για να κατανοήσουμε τις αξίες, τα πιστεύω, τις αρχές, τον τρόπο ζωής, τα συναισθήματα και το επικοινωνιακό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν τα μέλη μιας ομάδας.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Πλεονεκτήματα

- ★ Η εθνογραφική έρευνα ανοίγει την προοπτική κατανόησης ενός φαινομένου σε βάθος και σε περιοχές που δεν είναι εύκολο να «ποσοτικοποιηθούν» (συναισθήματα, ιδέες, στάσεις, κ.λπ.), ενώ επιτρέπει τη μελέτη φαινομένων και καταστάσεων στις οποίες η χρήση των τεχνικών που προαναφέρθηκαν είναι είτε περιορισμένη είτε αδύνατη (περιθωριακά άτομα, συμμορίες, κοινωνικά κινήματα, κ.λπ.).
- ★ Ο ερευνητής δεν δεσμεύεται με συγκεκριμένες θεωρήσεις ή υποθέσεις για το πρόβλημα που εξετάζει. Έχει τη δυνατότητα να αναθεωρεί προσεγγίσεις κατά την εξέλιξη της έρευνας, ανάλογα με τα νέα στοιχεία που προκύπτουν.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Πλεονεκτήματα

- Ο ερευνητής είναι σε θέση να συλλέξει και να ταξινομήσει πληροφορίες με αντικειμενικότερο τρόπο, εφόσον χρησιμοποιεί ποικίλα μέσα συλλογής δεδομένων. Η εθνογραφική έρευνα επιτρέπει τη συγκέντρωση λεπτομερειακού υλικού με άμεση συνέπεια τη σε βάθος μελέτη του ερευνητικού προβλήματος. Τέλος, εξαιτίας της άμεσης επαφής με το χώρο αποφεύγονται άσκοπες ή άστοχες ερωτήσεις.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ: ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Μειονεκτήματα-δυσκολίες

- ★ Τα στοιχεία που συλλέγονται δεν μπορούν συνήθως να υποστούν στατιστικές αναλύσεις, εξαιτίας του γεγονότος ότι δεν τηρούνται κάποιοι αυστηροί μεθοδολογικοί κανόνες.
- ★ Είναι δυνατόν να υπάρξουν σημαντικά μεροληπτικά σφάλματα στο υλικό που συγκεντρώνεται, λόγω του ότι ο ερευνητής βασίζεται σε σημαντικό βαθμό στις διαπροσωπικές σχέσεις που αναπτύσσει με άτομα-μέλη του χώρου που μελετά.
- ★ Ο έλεγχος της εγκυρότητας της μεθόδου είναι πολύ δύσκολος. Δεν υπάρχει συνήθως τρόπος να ελεγχθούν, τόσο η εγκυρότητα των δεδομένων που συλλέγονται όσο και οι ερμηνείες που δίνει ο ερευνητής.
- ★ Η εξωτερική εγκυρότητα της έρευνας δεν απασχολεί τον ερευνητή και είναι περιορισμένη.

**ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ**

ΕΡΕΥΝΑ-ΔΡΑΣΗ

ΟΡΙΣΜΟΙ

- Είναι, αφενός μεν μια παρέμβαση μικρής κλίμακας στη λειτουργία του αυθεντικού-πραγματικού εκπαιδευτικού «κόσμου», αφετέρου δε μια κλειστή εξέταση των αποτελεσμάτων αυτής της παρέμβασης. Στοχεύει στην εκπαιδευτική αλλαγή.
- Είναι μια μικρής κλίμακας επιτόπια έρευνα με συμμετοχικό, διαλεκτικό και συνεργατικό χαρακτήρα ως προς τα εμπλεκόμενα μέλη (εκπαιδευτικοί, ειδικοί ερευνητές, φορείς, κ.λπ.). Στοχεύει, αρχικά, στον εντοπισμό, προσδιορισμό και ανάλυση κάποιου συγκεκριμένου εκπαιδευτικού προβλήματος, μέσα σε ένα περιορισμένο τοπικά πραγματικό πλαίσιο (διαγνωστικός χαρακτήρας).
Στη συνέχεια, μέσα από μια διαδικασία διορθωτικών τακτικών, προσπαθεί να βρει λύσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος (θεραπευτικός-παρεμβατικός χαρακτήρας).

ΒΑΣΙΚΗ ΕΠΙΔΙΩΞΗ

- Η «παραδοσιακή» έρευνα γίνεται συνήθως ερήμην των χρηστών της, των εκπαιδευτικών.

Αποτέλεσμα: οι εκπαιδευτικοί να αντιμετωπίζουν πολύ συχνά το πρόβλημα να τους παρέχονται διδακτικές μέθοδοι, μέσα, υλικά ή όργανα «άνωθεν και έξωθεν», χωρίς να συμμετέχουν άμεσα η έμμεσα στην επεξεργασία τους, χωρίς να τους δίνεται η δυνατότητα να τα εφαρμόσουν δοκιμαστικά στην πράξη, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες του συγκεκριμένου περιβάλλοντος που πρόκειται να εφαρμοστούν, χωρίς να μπορούν να αρθρώσουν κάποιο αντίλογο για την ακαταλληλότητα τους.

- Βασική επιδίωξη της έρευνας-δράση είναι να ενώσει αυτά που η «παραδοσιακή» έρευνα τείνει να διαχωρίζει: τη θεωρία από την πράξη, την έρευνα από τη δράση (εκμηδενισμός της απόστασης).

Αυτό επιτυγχάνεται με την ενεργό συμμετοχή (άμεση η έμμεση) των εμπλεκόμενων μελών στη διαδικασία της έρευνας και την ισότιμη συνεργασία μεταξύ τους.

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- Είναι λειτουργική: Τα αποτελέσματα της είναι άμεσα εφαρμόσιμα. Διάγνωση ενός συγκεκριμένου πρακτικού προβλήματος, μέσα σε ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο, με συγκεκριμένο στόχο την άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος μέσα σε αυτό το πλαίσιο (απόκτηση συγκεκριμένης γνώσης για τη βελτίωση της τρέχουσας πρακτικής).
- Είναι συμμετοχική: Τα μέλη της ομάδας συμμετέχουν ενεργά (άμεσα ή έμμεσα) στην υλοποίηση του ερευνητικού σχεδίου. Παίζουν συγχρόνως ένα διπλό ρόλο. Διδάσκουν-ενεργούν και συγχρόνως ερευνούν. Αξιολογούν και συγχρόνως αξιολογούνται. Εμπλέκονται στη διαδικασία παραγωγής του «προϊόντος» αλλά συγχρόνως εμπλέκονται και στην αξιολόγηση της διαδικασίας παραγωγής.

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- Είναι συνεργατική: Σε όλη τη διαδικασία της ερευνητικής προσπάθειας συνεργάζονται όλα τα μέλη της ομάδας. Δίνεται η δυνατότητα στα άτομα, μέσα από τις διάφορες συζητήσεις, να προβληματιστούν, να διατυπώσουν απόψεις, να ανταλλάξουν ιδέες, να υποδείξουν προσανατολισμούς, να καθορίσουν εναλλακτικές λύσεις.
- Είναι αυτο-αξιολογούμενη: Οποιοσδήποτε αρχικός προσδιορισμός του προβλήματος μπορεί να επανεξεταστεί. Το σχέδιο της έρευνας διαμορφώνεται στην πορεία, «βήμα-βήμα», με αλληπάλληλες τροποποιήσεις οι οποίες και συνεχώς αξιολογούνται. Έτσι, λειτουργεί ένας επανατροφοδοτικός μηχανισμός ο οποίος είναι δυνατόν να οδηγήσει σε αλλαγές προσανατολισμών ή επανακαθορισμό του προβλήματος και εξασφαλίζει κατ'αυτόν τον τρόπο ευλυγισία και προσαρμοστικότητα στο σχέδιο έρευνας.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ - ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Α. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

- Η έρευνα παύει να γίνεται ερήμην των χρηστών της.
- Η εμπλοκή των ίδιων των εκπαιδευτικών στην ερευνητική διαδικασία συνεισφέρει στην αλλαγή της στάσης τους απέναντι στην εκπαιδευτική έρευνα.
- Ο ειδικός ερευνητής γίνεται ένας «δεσμευμένος» μέτοχος της ερευνητικής διαδικασίας, δεν αποστασιοποιείται.
- Η έρευνα-δράση συμβάλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση πρακτικών εκπαιδευτικών θεμάτων.
- Η έρευνα-δράση πραγματοποιείται στο φυσικό χώρο εργασίας των υποκειμένων (με τη συγκεκριμένη υλικοτεχνική υποδομή που διαθέτουν).

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ - ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Α. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

- Η συμμετοχή των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας στην ερευνητική διαδικασία εγγυάται μια αυθεντικότερη ανάλυση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας.
- Η έρευνα-δράση δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να συνειδητοποιήσουν το ρόλο τους στην εκπαιδευτική διαδικασία και τις στάσεις τους απέναντι σε αυτήν.
- Η έρευνα-δράση δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να αναπτύξουν τις ιδιαίτερες κλίσεις τους, τις ικανότητες και τις δεξιότητες τους.
- Η έρευνα-δράση αποτελεί ένα ισχυρό μηχανισμό επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.
- Η έρευνα-δράση «παράγει» εκπαιδευτική θεωρία, ευκολότερα προσβάσιμη από την εκπαιδευτική κοινότητα.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ - ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

B. ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

- Ο περιορισμένος τοπικά χαρακτήρας της έρευνας-δράση μειώνει σημαντικά τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων.
- Η έρευνα-δράση πραγματοποιείται χωρίς προκαθορισμένο σχέδιο δράσης και χωρίς συστηματικό πλαίσιο διερεύνησης.
Ο «πειραματισμός» δεν γίνεται με λεπτομερή προετοιμασία των μεθόδων-υλικών, μέσων-εντολών, με αποτέλεσμα να στερείται συνήθως επιστημονικής εγκυρότητας και να παρουσιάζει συχνά σημαντικά μεθοδολογικά προβλήματα.

ΠΡΟΤΑΣΗ

Η εκπαιδευτική έρευνα θα πρέπει να επανακαθοριστεί ως ένας συνεχής διάλογος ή και αντίλογος ανάμεσα στην πρακτική της σχολικής τάξης και τη θεωρητική γνώση, όπου και τα δυο στοιχεία θα μπορούν να ενισχύσουν ή να τροποποιήσουν το ένα το άλλο, όσον αφορά την αντίληψη της σχολικής τάξης.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
ΔΗΜΟΣΚΟΠΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΒΑΣΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

- Η συγκέντρωση έγκυρων πληροφοριών (γνώσεις, γνώμες, απόψεις, κοινωνικές αναπαραστάσεις, κ.λπ.) από ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του πληθυσμού.
- Πρόθεσή της είναι η γενίκευση των ευρημάτων στο σύνολο του πληθυσμού.

ΜΕΣΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

- Ο κύριος τρόπος με τον οποίο συλλέγονται πληροφορίες είναι θέτοντας ερωτήσεις. Μάλιστα, τίθενται οι **ίδιες** ερωτήσεις σε όλους τους ερωτώμενους και κάτω από συνθήκες όσο το δυνατόν πιο **ομοιογενείς**.
- Χρησιμοποιεί συνήθως ερωτηματολόγιο, συνέντευξη, τεστ, κλίμακα, παρατήρηση.

ΜΕΣΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

- Το **ερωτηματολόγιο** περιέχει συνήθως κλειστές κυρίως ερωτήσεις και συμπληρώνεται ατομικά ή ομαδικά. Σε ορισμένες περιπτώσεις αποστέλλεται ταχυδρομικά ή με e-mail.
- Η **συνέντευξη** είναι συνήθως δομημένη (συμπληρώνεται από τον ίδιο το συνεντευκτή), ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις τα άτομα απαντούν τηλεφωνικά ή με τηλεδιάσκεψη.
- Το **τεστ** και η **κλίμακα** είναι συνήθως σταθμισμένα.
- Η **παρατήρηση** είναι συνήθως συστηματική και χρησιμοποιείται κλείδα παρατήρησης.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- ★ Πρόκειται για ένα **γρήγορο** και **φθινό** τρόπο συγκέντρωσης πληροφοριών (τυπικές μορφές συμπεριφοράς, επικρατούσες τάσεις, κ.λπ.).
- ★ Αφορά περισσότερο: **τι, που, πότε, πως**. Αφορά λιγότερο: **γιατί**.
- ★ Ενδιαφέρεται ακόμη για την κατανομή των πληροφοριών που συλλέγονται **σε σχέση** με κάποια **χαρακτηριστικά** ή **δημογραφικά στοιχεία** των υποκειμένων (φύλο, ηλικία, γραμματικές γνώσεις, επάγγελμα, κ.λπ.).
- ★ Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται: α) στην **αντιπροσωπευτικότητα** του δείγματος, και β) στην **εγκυρότητα** και **αξιοπιστία** του εργαλείου μέτρησης.
- ★ Συνήθως χρησιμοποιείται **προέρευνα** για επιλογή και διατύπωση ερωτήσεων ή/και απαντήσεων.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης